

Zpravodaj č. 6

projektu „Výuka k různosti jako součást multikulturní výchovy a vzdělávání“

(zkrácený název „Výuka k různosti“)

reg. číslo projektu: CZ.1.07/1.2.00/08.0110, OP VK

Říjen 2012

Motto:

„Handicap neznamená neschopnost“

www.nejsmevsichnistejni.cz

Místo úvodu

Vážené kolegyně, vážení kolegové, příznivci diverzitních přístupů ve vzdělávání i v životě.

Dostáváte do rukou poslední číslo Zpravodaje projektu „Výuka k různosti“. Poslední proto, že náš projekt posledním zářijovým dnem končí. V tomto posledním čísle, jak už bývá naším zvykem, najdete v prvé řadě rozhovory. Tentokrát se jedná o rozhovory s pilotními učiteli z jednotlivých druhů škol (2. st. ZŠ, SŠ, gymnázia a speciální školy). V rozhovorech se dozvíte o jejich zkušenostech a zážitcích z ověřování učební opory „Výuka k různosti“ v praxi jejich školy. V tuto chvíli musím podotknout, že ověřování učební opory se zúčastnilo celkem **145 učitelů v rámci první fáze (1-3/2012) i druhé fáze (6-9/2012). Těchto 145 učitelů ověřilo učební oporu „Výuka k různosti“ celkem u 3777 nových žáků.**

Dne 25. 9. 2012 se v konferenčním sále Rezidence primátora hlavního města Prahy uskutečnila konference s názvem „Výuka k různosti na školách v ČR“, podtitul: **Inkluze v praxi**. Informace o průběhu konference, powerpointové prezentace z konference a fotografie tvoří další část zpravodaje.

Poslední částí zpravodaje jsou články shrnující jak vytvořenou učební oporu, tak průběh a poznatky z ověřování a realizace projektu. Autory těchto článků jsou Mgr. Tomáš Hušek a Mgr. Petr Koubek

z Národní rady osob se zdravotním postižením ČR.

Projekt „Výuka k různosti“ se zdárně blíží ke svému konci. Rád bych proto poděkoval celému projektovému partnerství a realizačnímu týmu, do kterého spadají jak autoři a spoluautoři jednotlivých částí učební opory tak ostatní lidé, kteří se podíleli na zpracování učební opory a všech ostatních projektových aktivitách. Dále bych rád poděkoval všem učitelům, kteří ověřovali učební oporu v praxi a zařadili ji do ŠVP svých škol. V neposlední řadě děkuji také všem zúčastněným žákům.

Všem čtenářům Zpravodaje přeji příjemné závěrečné počtení a hodně úspěchů jak při školním využívání učební opory ve výuce, tak a to především, úspěšné využívání všech diverzitních principů v běžném životě.

Ing. Tomáš Sokolovský, CSc.
sokolovsky@free-art.cz

koordinátor projektu
„Výuka k různosti“

Centrum vizualizace a interaktivity
vzdělávání, Ostrava

Obsah

Úvod

Ing. Tomáš Sokolovský, CSc., koordinátor projektu
„Výuka k různosti“

strana 1

Rozhovor s Mgr. Stanislavem Zálešákem, pedagogem z Obchodní akademie a VOŠ ve Valašském Meziříčí o zkušenostech a poznatcích z ověřování učební opory „Výuka k různosti“

strana 2

Rozhovor s Mgr. Markétou Abazidovou, pedagožkou ze Základní školy a Mateřské školy Tábor o zkušenostech a poznatcích z ověřování učební opory „Výuka k různosti“

strana 3

Rozhovor s Mgr. Pavlem Polcrem, pedagogem z Cyrilometodějského gymnázia a Mateřské školy v Prostějově o zkušenostech a poznatcích z ověřování učební opory „Výuka k různosti“

strana 3

Rozhovor s Mgr. Janou Malivánkovou, pedagožkou ze Střední školy F. D. Roosevelta pro tělesně postižené v Brně o zkušenostech a poznatcích z ověřování učební opory „Výuka k různosti“

strana 4

Informace a shrnutí konference s názvem „Výuka k různosti na školách v ČR“, podtitul: Inkluze v praxi

strana 5

Informace o druhé fázi ověřování učební opory „Výuka k různosti“

strana 17

Výuka k různosti na školách – od metodiky k praxi
autor: Mgr. Tomáš Hušek

strana 18

Podpora respektu k různosti ve výuce
autor: Mgr. Petr Koubek

strana 19

Zpětná vazba projektu

strana 21

Koordinátor a partneři

strana 22

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

© Centrum vizualizace a interaktivity vzdělávání, s. r. o., Ostrava

Rozhovor s Mgr. Stanislavem Zálešákem, pedagogem z Obchodní akademie a VOŠ ve Valašském Meziříčí o zkušenostech a poznatcích z ověřování učební opory „Výuka k různosti“

Jaké jsou Vaše zkušenosti s ověřováním učební opory „Výuka k různosti“ na vaší škole? – pozitivní i negativní zkušenosti s aplikací učební opory ve výuce

Moje zkušenosti s ověřováním jsou i pro mne překvapivě pozitivní. Zpočátku jsem měl obavy z reakcí žáků, ale brzy jsem zjistil, že žáky tato tematika zaujala a byla radost ji učit. Do konce i v chlapecké třídě informatiků.

V jakých třídách a předmětech jste učební oporu „Výuka k různosti“ ověřovali?

Učební oporu jsem ověřoval ve volitelném předmětu „Společenskovední seminář“ pro 3. ročníky a v občanské nauce 1. ročníku oboru informatika.

Kterou verzi učební opory jste raději využívali – tištěnou nebo elektronickou? Jaké jsou jejich výhody a nevýhody při aplikaci ve výuce?

Výběr variant použití elektronické a tištěné verze záleží vždy na učiteli, předmětu a žácích. Já jsem si našel pro mne optimální variantu – z elektronické verze pro učitele promítnu žákům, co potřebuji a sám používám tištěnou verzi, ale „připravenou“, tj. zvýraznil jsem si podstatné, abych se hlavně v delších textech rychleji orientoval. Výhodou elektronické verze je možnost oživení hodin, hlavně v teoretických částech a možnost využití motivačního potenciálu části „příklady dobré praxe“. Výborné jsou „živé“ odkazy na webové stránky, ale je potřeba si je předem připravit.

Setkali jste se během ověřování učební opory „Výuka k různosti“ s nějakou překvapivou reakcí žáků?

Žáci reagovali velmi živě, např. je překvapily údaje, že v naší společnosti je asi každý desátý nějak postižený, nebo že 90% sluchově postižených se narodí slyšícím rodičům, atd.

Modelové situace jsou natočeny amatéry-neherci a o to jsou věrohodnější a žáci na ně reagovali až rozhořčeně, pobouřilo je, jak někteří lidé jednájí neomaleně s postiženými. Myslím si, že právě díky tomuto citovému zabarvení si to budou lépe pamatovat a to je dobře!

Která část učební opory „Výuka k různosti“ (které téma) žáky nejvíce zaujalo?

Nejvíce zaujaly „Příklady dobré praxe“, tedy příběhy lidí s postižením. Bylo zjevné, že žáci si uvědomovali, že lidé s postižením nerezignují a nelenoší, ale někdy dokáží v životě víc, než oni-zdraví.

Postižení jim tak mohou být příkladem v životní aktivitě. Samozřejmě zaujala i kapitola „Jak nám říkají“ - vulgární pojmy dříve používané, dnes jako nadávky. Zaujala např. i kapitola „Komunikace s osobami s mentálním postižením“.

Jaké jsou dle Vašeho názoru základní bariéry při rozšiřování učební opory „Výuka k různosti“ na jiné střední školy?

Učební opora je přehledná a obsahově velmi přínosná, ale pro neobeznámené učitele se může na první pohled jevit jako příliš obsáhlá - „velký šanon“. Mohou řešit problém, kam takový rozsáhlý materiál zařadit, do které výuky a co. Taky jsem to musel řešit, ale dnes už vím, jak na to. Myslím, že je důležité, aby aspoň jeden vyučující na škole byl obeznámen s celou učební oporou, aby mohl pomoci ostatním. Když pak kolegům ukážete, že tento učební materiál se dá i pro ně výhodně využít v téměř všech předmětech a že jim může pomoci oživit výuku v konkrétních tématech, myslím, že tady je šance na úspěšné rozšíření učební opory do všech škol.

A tak si možná zařadí něco z této opory do svých hodin vyučující společenskovedních předmětů, češtiny, zeměpisu, biologie, informatiky, výpočetní techniky, tělesné výchovy, komunikace, atd. Neměli by se obávat diskuze se studenty na ožehavá témata typu majority a minority apod., taky jsem očekával různé reakce a poznámky, ale mé obavy se nenaplnily, zvládli jsme to.

Žáci témata přijali až s překvapivým zájmem, tak proč toho nevyužít. Jen je potřeba si výuku připravit pro konkrétní skupinu žáků a předmět a zvolit odpovídající rozsah a hloubku odbornosti daného tématu. Učební oporu je dobré využívat systematicky, např. by nebylo vhodné bez teoretické přípravy jen promítnout AV ukázky z elektronické verze.

Mgr. Stanislav Zálešák
Obchodní akademie a VOŠ ve Valašském Meziříčí

Rozhovor s Mgr. Markétou Abazidovou, pedagožkou ze Základní školy a Mateřské školy Tábor o zkušenostech a poznatcích z ověřování učební opory „Výuka k různosti“

Jaké jsou Vaše zkušenosti s ověřováním učební opory „Výuka k různosti“ na vaší škole? – pozitivní i negativní zkušenosti s aplikací učební opory ve výuce

Velmi dobré, negativní zkušenosti nemám.

V jakých třídách a předmětech jste učební oporu „Výuka k různosti“ ověřovali?

Šesté třídy, výchova ke zdraví.

Kterou verzi učební opory jste raději využívali – tištěnou nebo elektronickou?

Jaké jsou jejich výhody a nevýhody při aplikaci ve výuce?

Využívali jsme hlavně elektronickou verzi, jedinou její nevýhodou je pomalé načítání, tomu se však nelze divit vzhledem k obrovskému objemu materiálu, který obsahuje.

Setkali jste se během ověřování učební opory „Výuka k různosti“ s nějakou překvapivou reakcí žáků?

Překvapivou reakcí žáků byla ochota pokračovat v tématu i o přestávce.

Která část učební opory „Výuka k různosti“ (které téma) žáky nejvíce zaujalo?

Moje žáky nejvíce zaujaly modelové si-

tuace vztahující se k jakémukoliv typu tělesného postižení.

Jaké jsou dle Vašeho názoru základní bariéry při rozšiřování učební opory „Výuka k různosti“ na jiné základní školy?

Asi by bylo potřeba sehnat peníze na zaplacení jednoho nebo více školitelů, kteří by školy objížděli. Dosavadní model „letadla“ mi nepřipadá příliš vhodný.

Mgr. Markéta Abazidová

ZŠ a MŠ Tábor, nám. Mikuláše z Husi

Rozhovor s Mgr. Pavlem Polcrem, pedagogem z Cyrilometodějského gymnázia a Mateřské školy v Prostějově

Jaké jsou Vaše zkušenosti s ověřováním učební opory „Výuka k různosti“ na vaší škole? – pozitivní i negativní zkušenosti s aplikací učební opory ve výuce

Mé osobní zkušenosti jsou veskrze pozitivní. Měl jsem možnost některá témata vyzkoušet v různých ročnících vyššího i nižšího gymnázia a příjemně mě překvapilo, že jsou uplatnitelná ve všech třídách, dokonce i v různých oborech. Rozsah učební opory je dokonce takový, že si i každý z ověřujících vyučujících mohl vybrat jen tu část, která byla vhodná pro daný vyučovací předmět, a přesto jsme studentům vždy sdělovali něco nového a zajímavého.

V jakých třídách a předmětech jste učební oporu „Výuka k různosti“ ověřovali?

Učební oporu jsme ověřovali v rámci předmětu výchova k občanství v primě, v tercii jako třídnické hodiny, v sextě, tercii a kvartě v hodinách etické výchovy, stala se součástí programu na kurzech klíčových kompetencí v kvintě a septimě, některé kapitoly byly využity i ve výuce informačních technologií v septimě a oktávě. A naposledy jsem využil aktivit opory v tomto týdnu znovu ve výchově k občanství, tentokrát v sekundě.

Kterou verzi učební opory jste raději využívali – tištěnou nebo elektronickou? Jaké jsou jejich výhody a nevýhody při aplikaci ve výuce?

Mně vyhovovala forma, kdy jsem obě verze střídal a doplňoval. Elektronickou verzi využívám především proto, abych studenti seznámil s obsahem a udělal z ní prezentaci. Tištěnou verzi využívám především jako podklad pro přípravu, přeci jen zvyk číst z papíru stále přetrvává.

Setkali jste se během ověřování učební opory „Výuka k různosti“ s nějakou překvapivou reakcí žáků?

Překvapení bylo hned na začátku. Z toho, jak pozitivně studenti daná témata přijímali. A překvapení bylo i později. Že daná problematika nebyla jen nějakou zajímavou chvilkovou odbočkou, ale stala se pro studenty regulérním tématem, nad kterým se dokázali pozastavit a popřemýšlet, mnohdy si i prožít. Jako konkrétní reakci snad uvedu to, že se studenti sexty při videoukázkách téměř přetrhli, když se hlásili, abych je vyvolal se správnou odpovědí. V současném středoškolském školství téměř nevidané.

Která část učební opory „Výuka k různosti“ (které téma) žáci nejvíce zaujalo?

Zvlášť u starších dominovala část s videodokumenty, kde měli studenti možnost nahlédnout do života lidí s postižením. Ale velkou odezvu měly i aktivity spojené s dramatickou výchovou, kde se nenásilnou formou seznámili s omezeními, ale i příležitostmi v životě lidí s postižením.

Myslím si, že jednou z bariér bude určitá nedůvěra v uplatnitelnost daného materiálu. Nedůvěra v to, že by to „zdravé“ studenty zajímalo. Ale moje zkušenost je taková, že společnost je k lidem s postižením otevřenější, a proto se jejich svět pro studenty stává zajímavějším a studenti chtějí být informováni, aby v budoucnu nebyli překvapeni tím, že by nevěděli, jak se v jejich přítomnosti chovat, jak jim rozumět, jak je chápat.

Jaké jsou dle Vašeho názoru základní bariéry při rozšiřování učební opory „Výuka k různosti“ na jiné střední školy?

Mgr. Pavel Polcr
Cyrilometodějské gymnázium
a Mateřská škola v Prostějově

Rozhovor s Mgr. Janou Malivánkovou, pedagožkou ze Střední školy F. D. Roosevelta pro tělesně postižené v Brně o zkušenostech a poznatcích z ověřování učební opory „Výuka k různosti“

Jaké jsou Vaše zkušenosti s ověřováním učební opory „Výuka k různosti“ na vaší škole? – pozitivní i negativní zkušenosti s aplikací učební opory ve výuce

Moje zkušenosti s ověřováním jsou pro mne velmi pozitivní. Z reakcí žáků na tuto učební oporu jsem obavy neměla, protože se do celého projektu velmi aktivně zapojili – navržení modelových situací a jejich natáčení. Naše žáky jednotlivé části výukové opory velmi zaujaly, velmi živě se zajímali i o ostatní druhy postižení.

V jakých třídách a předmětech jste učební oporu „Výuka k různosti“ ověřovali?

Učební oporu jsem ověřovala v předmětu - tělesná výchova, biologie a ekologie.

Kterou verzi učební opory jste raději využívali – tištěnou nebo elektronickou? Jaké jsou jejich výhody a nevýhody při aplikaci ve výuce?

Výběr variant použití elektronické a tištěné verze záleží vždy na učiteli, předmětu a žácích.

Nejvíce jsem využívala část učební opory – Dramatizace ve výuce – hodiny tělesné výchovy – jednotlivé části jsme s žáky v praxi vyzkoušeli, žáci pak samostatně a velmi aktivně vymýšleli další varianty. Tato část byla velmi přínosná a kreativní, žáci se aktivně a s chutí zapojovali.

Dále jsem si z elektronické verze pro učitele promítla žákům tu část, kterou se budeme zabývat, poté jsme materiál na chvíli zastavili, žáci sami doplňovali, co bylo v modelové situaci špatně a jak by to mělo vypadat. Výhodou elektronické verze je velké oživení hodin.

„Případy dobré praxe jsou vybrány a zpracovány velmi dobře, naši žáci nejvíce reagovali na příběh paní učitelky na vozíku, která přímo v naší škole učí a se kterou se pravidelně setkávají.

Tištěná verze učební opory je velmi přehledná, barevné odlišení velmi pomáhá v orientaci v textu, výborně jsou zpracovány otázky k zamyšlení, zajímavosti.

Setkali jste se během ověřování učební opory „Výuka k různosti“ s nějakou překvapivou reakcí žáků?

Žáci reagovali velmi aktivně a živě. Modelové situace jsou natočeny amatéry - neherci a o to působí přirozeně, žáci na ně reagovali se zaujetím. Naši žáci nejvíce reagovali na modelové situace tělesně postižených, protože v mnohých z nich i aktivně hráli.

Která část učební opory „Výuka k různosti“ (které téma) žáci nejvíce zaujalo?

Nejvíce zaujaly „Příklady dobré praxe“, modelové situace, „rub a líc“. Méně žáky zaujaly vtipy – smáli se jen

vtipům, které dokázali pochopit a týkali se jejich postižení.

Jaké jsou dle Vašeho názoru základní bariéry při rozšiřování učební opory „Výuka k různosti“ na jiné základní školy?

Učební opora je velmi přehledná a obsahově velmi přínosná. Pro učitele, kteří se do projektu zapojili až ve druhé fázi ověřování je tato učební opora velmi přínosná do jejich praxe, přinejmenším pro oživení hodin ale i pro vlastní zvyšování vzdělání. Tento učební materiál se dá aktivně a vhodně využít v téměř všech předmětech, a že jim může pomoci oživit výuku v konkrétních tématech. Je velmi dobré, že jednotlivá témata jsou zpracována tak že jen s malými přípravami je lze v celé míře využít v konkrétní hodině, lze je zařadit i pro témata, která jsou součástí ŠVP.

Využití opory ve speciálních školách – podle mého názoru je tato učební opora velmi dobře využitelná a přínosná právě pro žáky speciálních škol. Jsou zvyklí s postižením žít a jednotlivá témata se jich přímo osobně dotýkají. Velmi dobře reagují na ostatní typy postižení.

Mgr. Jana Malivánková
Střední škola F. D. Roosevelta
pro tělesně postižené, Brno

Informace a shrnutí konference s názvem „Výuka k různosti na školách v ČR“ podtitul: Inkluze v praxi

Dne 25. září 2012 se konala v Konferenčním sále Rezidence primátora hlavního města Prahy konference „**Výuka k různosti na školách v ČR**“ **podtitul: inkluze v praxi**.

Konference měla za cíl prezentovat projekt, který je zaměřen na odbourávání bariér mezi většinou společností a příslušníky menšin, také přispět k eliminaci xenofobie dětí a žáků při komunikaci s osobami se zdravotním postižením.

Záštitu nad konferencí převzali: předseda vlády České republiky RNDr. Petr Nečas a primátor hlavního města Prahy Doc. MUDr. Bohuslav Svoboda, CSc., který konferenci také zahájil. Úvodní slovo k problematice osob se zdravotním postižením měl předseda NRZP ČR Bc. Václav Krása.

V prvním bloku konference byl Ing. Tomášem Sokolovským, CSc. a Ing. Pavlem Löffelmannem prezentován hlavní produkt projektu - učební opora, která je určena žákům běžných škol i žákům se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich učitelům. Představena byla jak její tištěná, tak i elektronická verze s videoukázkami. Doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D. vystoupil s prezentací autorsky zpracované kapitoly „Nejsme všichni

stejní..., a to je dobře“, kde se zaměřil na metody výuky k různosti. O vzdělávání dětí s postižením hovořil doc. Mgr. et PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

Ve druhém bloku konference představily Mgr. Lucie Skříšová a PhDr. Kateřina Stejskalová, Ph.D. část výukové opory týkající se zrakového postižení. Mgr. Petr Koubek a Mgr. Tomáš Hušek přednesli prezentaci zaměřenou na výuku k různosti s ohledem na národní kurikula (základní, gymnaziální a střední odborné vzdělávání) a začlenění do RVP.

V odpolední části konference proběhly tři workshopy k ověřování učební opory na základních a středních školách, gymnáziích a školách speciálních. Hodnotným výstupem byly osobní zkušenosti učitelů s ověřováním učební opory ve výuce na svých školách.

Metodická příručka, která byla v rámci projektu vytvořena, umožňuje implementaci výuky k různosti do Školních vzdělávacích programů.

Jednotlivé prezentace z konference:

Ing. Tomáš Sokolovský, CSc.

Centrum vizualizace a interaktivity vzdělávání, s.r.o.

Projekt „Výuka k různosti jako součást multikulturní výchovy a vzdělávání“

Ing. Tomáš Sokolovský, CSc.
Centrum vizualizace a interaktivity vzdělávání, Ostrava

registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.2.00/08.0110

Konference: „Výuka k různosti na školách v ČR“, **podtitul: inkluze v praxi**

Místo konání: Konferenční sál Rezidence primátora hlavního města Prahy
Mariánské náměstí 1, Praha 1
25. 9. 2012

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Cíl projektu

Přispět k eliminaci xenofobie dětí a žáků při komunikaci s osobami se zdravotním postižením.

Současně projekt pomáhá žákům se speciálními vzdělávacími potřebami lépe se orientovat ve svém vztahu k majoritní společnosti v kontextu jejich handicapu.

Projekt „Výuka k různosti“ je kolektivní dílo, na kterém se podílelo 86 osob, a to jak autorsky, tak 1. fází pilotního ověřování.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projektové partnerství

Koordinátor projektu:

Centrum vizualizace a interaktivity vzdělávání Ostrava

Partneři projektu:

- Národní ústav pro vzdělávání, školské a poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Praha
- Národní rada osob se zdravotním postižením České republiky, o.s.
- Unie neslyšících Brno, o.s.
- Tyflo servis, o.p.s.
- Janáčkova akademie múzických umění v Brně
- Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky
- Základní škola a Mateřská škola Tábor, náměstí Mikuláše z Husí 45
- Obchodní akademie a Vyšší odborná škola Valašské Meziříčí
- Základní škola Chlumec nad Cidlinou

3

Projektové partnerství

Partneři projektu:

- Střední škola F. D. Roosevelta pro tělesně postižené Brno, Křížkova 11
- Mateřská škola a Základní škola pro tělesně postižené Brno, Kociánka 6
- Cyrilometodějské gymnázium a mateřská škola v Prostějově
- Střední škola teleinformatiky Ostrava, Příspěvková organizace
- Základní škola Prachatic, Vodňanská
- Sportovní gymnázium Dany a Emila Zátokových Ostrava, příspě. organizace
- Gymnázium Ladislava Jaroše Holešov
- MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené Valašské Meziříčí, Vsetínská 454
- Střední zdravotnická škola Beroun, Mládeže 1102
- Základní škola a Mateřská škola pro zrakově postižené a vady řeči Plzeň, Lazaretní 25

4

Základní struktura učební opory

- Místo úvodu
- Metodika a jak ji používat
- Diverzita – obecná část

- Sluchové postižení
  - Tělesné postižení
  - Zrakové postižení
  - Zrakové postižení
  - Mentální postižení
  - Narušená komunikační schopnost

Přílohy:

- Možnosti uplatnění dramatické výchovy a divadla v kontextu tématu Výuka k různosti
- Propojenost Výuky k různosti s RVP jednotlivých druhů škol

Videosekvence:

- Zásady komunikace a pomoci
- Modelové situace
- Život s handicapem – Příklady dobré praxe

5

Verze učební opory

Učební opora „Výuka k různosti“ je vytvořena ve dvou verzích:

- Tisková verze
- Elektronická verze

Co je v tiskové verzi a co je v elektronické verzi

Tisková verze má 373 stran.

Elektronická verze má stejný textový obsah a dále videosekvence zásad komunikace a pomoci u všech 3 druhů handicapu a videosekvence fungování kompenzačních pomůcek a specifika života osob s daným typem postižení.

+ celkem 30 modelových situací (stopáž od 01:05 do 06:50 minut)
(vždy 10 modelových situací pro každé postižení, celková stopáž 59 minut)

+ 12 příkladů dobré praxe (Život s handicapem) – celková stopáž 130 minut,
od 08:15 do 13:25 minut.

6

Základní faktografie ověřování učební opory

	1. fáze	2. fáze	celkem
• ověřovací období		1-3/2012	6-9/2012
• počet škol, kde proběhlo ověřování		14	31
• počet učitelů, realizujících ověřování		36	109
• počet žáků, účastnících se ověřování		1450	2327
• počet předmětů, vzdělávacích oblastí, průřez. témat, ve kterých byla využita uč. opora			23
• počet pilotních škol, které k dnešnímu datu zařadily učební oporu „Výuka k různosti“ do ŠVP (3 ZŠ, 1 SOŠ, 1 gymnázium, 2 spec. školy)			7 škol

7

Základní faktografie 1. fáze ověřování v jednotlivých předmětech podle typů škol

	3 ZŠ	3 SŠ	2 G	4 SPŠ
Občanská výchova (nauka)				
Výchova k občanství	3 ZŠ		1 G	
Společenské vědy			1 G	
Český jazyk a literatura	1 ZŠ		1 G	2 SPŠ
Literární výchova	1 ZŠ			
Výchova ke zdraví	2 ZŠ	1 SŠ		2 SPŠ
Tělesná výchova				1 SPŠ
Hudební výchova				1 SPŠ
Dějepis			1 G	1 SPŠ
Výtvarná výchova				1 SPŠ
Společenskovední seminář		1 SŠ		
Přírodopis	1 ZŠ			
Křesťanská a etická výchova			1 G	
Ošetřovatelství		1 SŠ		
Zdravotní a společenská výchova				1 SPŠ
Rodinná a zdravotní výchova				1 SPŠ
Základy společenských věd			1 G	
Pečovatelsví		1 SŠ		
Psychologie a komunikace		1 SŠ		
Úvod do světa práce		1 SŠ		
Beseda v rámci prevence soc.patolog. jevů		1 SŠ		
Pracovní činnosti	1 ZŠ			
Teorie sportovní přípravy			1 G	

8

doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D.
Univerzita Palackého Olomouc

Univerzita Palackého v Olomouci

**Nejsme všichni stejní...,
a to je dobře.**

Miroslav DOPITA

Praha 25. září 2012

Projekt: Výuka k různosti jako součást multikulturní výchovy a vzdělávání
Registrační číslo: CZ.1.07/1.2.00/08.0110, OP VK

Univerzita Palackého v Olomouci

Obcené cíle modulu

- vymezení pojmů menšina/většina
- relativita kritéria vymezení menšiny/většiny
- vlastnosti jedinců nesouvisí automaticky s významy, které je označují

Univerzita Palackého v Olomouci

Struktura modulu

- Většiny a menšiny v české společnosti
  - Národnostní menšiny
  - Náboženské vyznání
  - Sexuální orientace
  - Osoby „bez“ a „se“ zdravotním postižením
  - Věkové skupiny
- Stereotypy a předsudky

Univerzita Palackého v Olomouci

Metody výuky

- Práce s textem a čísly
- Vyhledávání informací
- Znalostní testy

Univerzita Palackého v Olomouci

Zdroje k tématům

- Odborná literatura
- Legislativní úpravy
- Empirická data (CVVM, ČSÚ, ...)

Univerzita Palackého v Olomouci

Pro vyučující

- Metodické zpracování
- Řešení úkolů
- Odkazy na odbornou literaturu a zdroje
- Odkazy na rozšiřující literaturu a zdroje

Univerzita Palackého v Olomouci

Další možná témata

- Gender: muži a ženy
- Přistěhovalectví: domácí a přistěhovalci
- Chudoba: chudoba, standard, bohatství
- Závislosti: kuřáci a nekuřáci, abstinenti a alkoholici

↓

„MY“ a „ONI“

Univerzita Palackého v Olomouci

Děkuji za pozornost!

Doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D.
Ústav pedagogiky a sociálních studií
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
E-mail: miroslav.dopita@upol.cz

doc. Mgr. et PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.
Univerzita Palackého Olomouc

Současná situace v inkluzivním vzdělávání v ČR

(koncepte, trendy, školy, vzdělávací a sociální služby)

Jan Michalík
Ústav speciálně pedagogických studií,
Univerzita Palackého Olomouc,
září, 2012.

Situace ve vzdělávání obecně – situace, trendy, změny,

Hlavní problémy:

- Demografická situace
- Kurikulární reforma
- Hodnocení výsledků
- Vysoké školy
- Financování – forma
- Demokratičnost systému
- Inkluzivní vzdělávání

Východiska inkluzivního vzdělávání...

a) Tradice a její síla

b) Posledních dvacet let

- málo podpory z centra - přesto znatelný rozvoj
- citelná absence vůle a ingerence ústředního orgánu státní správy - MŠMT

Žáci v režimu individuální integrace

Druh postižení/rok	1993	1995	1997	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Mentální postižení	2377	325	327	361	560	650	630	950	1099	1258	1356	1417
Sluchové postižení	667	484	600	654	700	721	778	731	750	771	794	808
- z toho neslyšící	0	0	0	0	0	0	0	50	60	68	156	200
Zrakové postižení	1335	660	672	706	687	695	629	581	539	513	527	552
- z toho nevidomí	0	0	0	0	0	0	0	51	66	64	117	143
S vadami řeči	3419	1745	2313	2751	2234	2003	1636	1179	1251	1349	1382	1522
Tělesné postižení	2580	1385	1526	1602	1748	1771	1749	1623	1570	1517	1510	1525
- z toho těžce	0	0	0	0	0	0	0	0	267	323	414	447
S kombinací postižení	2438	1606	1480	1256	1799	1445	1500	1105	935	933	1032	998
Autismus	0	0	0	0	22	22	23	197	272	381	566	772
SVPUCH	22025	27445	38950	43788	51388	54702	52646	45215	39694	35802	34061	35271

Poměr žáků se ZP – vzdělávací cesty

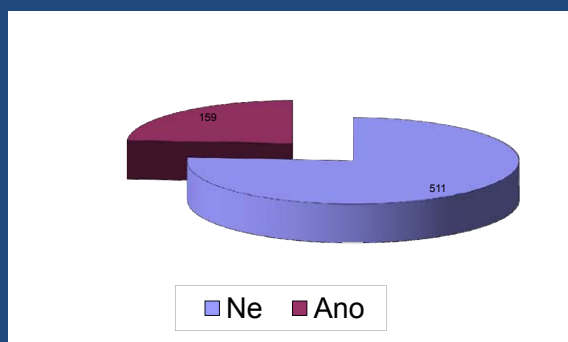
Počet žáků s postižením celkem	KRAJ	Skupinová integrace	Individuální integrace	Skupinová integrace
		Podíl v %	Podíl v %	Podíl v %
5732	Jihočeský	11,55%	51,05	37,40
8421	Jihomoravský	16,68	39,15	44,07
2842	Karlovarský	17,74	38,60	43,67
8214	Královéhradecký	10,88	53,32	35,80
4396	Liberecký	17,24	33,89	48,86
13454	Moravskoslezský	20,03	49,23	30,74
6779	Olomoucký	11,96	39,40	48,64
4463	Pardubický	6,48	50,71	42,82
4140	Plzeňský	12,90	32,03	55,07
10072	Praha	13,15	48,79	38,07
10863	Středočeský	13,31	50,79	35,90
10839	Ústecký	25,12	33,68	41,20
4350	Vysočina	16,46	53,01	30,53
4733	Zlínský	18,91	43,80	37,29
99409	CELKEM	15,78	44,84	39,38

Kraj	Asistenti pedagogů				Speciální pedagogové	
	žáci se ZP.		žáci se S. Z.		fyzické os.	přepočtení na plně zaměstnané
	fyzické os.	přepočtení na plně zaměstnané	fyzické os.	přepočtení na plně zaměstnané		
2011						
Jihočeský	329	231,5	27	21,2	47	39,2
Jihomoravský	709	381,7	47	32,3	129	90
Karlovarský	159	110,1	25	21,6	27	14,1
Královéhradecký	324	197,5	24	20,2	28	14,4
Liberecký	124	64,8	28	22,9	25	19,4
Moravskoslez.	560	444,9	107	95,4	76	47,4
Olomoucký	457	298,6	61	44,4	64	55,7
Pardubický	231	143,4	27	20,6	12	9
Plzeňský	359	239,5	25	17,9	35	29,8
Praha	586	442,1	30	24,8	229	161,4
Středočeský	590	276,2	51	33,7	100	81
Ústecký	336	242,6	95	80,1	98	79,9
Vysočina	381	239,3	14	13,3	34	26,9
Zlínský	241	170,9	4	2,2	43	33,6
Celkový součet	5386	3483,1	565	450,6	947	701,8

Vývoj počtu pracovníků SPC

SPC - počet pracovníků	1992	1994	1996	1998	1999	2000	2003	2004	2005	2007	2009	2010	2011
Speciální pedagogové	0	0	0	331	340	335	342	338	349	337	364	380	379
Psycholog.	19	51	87	105	108	104	117	114	120	126	137	139	137
Sociální pracovníci	0	0	78	89	84	86	84	75	77	85	90	90	86
Zdravotní pracovníci	2	17	12	15	13	10	8	9	8	6	8	7	6
Ostatní fyzické osoby	0	0	0	39	44	42	13	20	35	33	31	22	26

Učitelé ZŠ vzdělávající žáka se ZP – speciálně pedagogická kvalifikace

Pojetí příspěvku

Autor dlouhodobě stojí na pozici „priority“ společného vzdělávání dětí do cca 15 let věku:

- modrookých blondáků + rusovlasých dívek
- bohatých a chudých, úspěšných a neúspěšných
- chytrých i pomalejších v úsudku
- se čtyřmi či dvěma končetinami
- s ostrou zrakovou korekcí i zbytky zraku...

...to neznamená, že toto vzdělávání je bez problémů

Proč ???

Silný názor a silné důkazy, že je to pro společnost globálně a historicky výhodnější forma vzdělávání...

Co je velkým nebezpečím dneška?

- Paradoxně to, oč všichni celých dvacet let usilovali !
- O inkluzi se začíná mluvit !
- O jaké inkluzi ?
- A koho inkluzi ?
- V současném „sporu“ vede problematika tzv. sociálně znevýhodněných dětí.

Proč???

Největším nebezpečím je přílišná IDEOLOGIZACE INKLUZE.

ze stran

„inkluzivního sporu“

...nebojme se toho názvu

Nelze vynechat:

- Základní školy praktické....
- Pohled obou stran
- Co je důsledkem čeho?
- Kdo má pravdu?

Pohledy obou stran sporu

Učitelé praktických škol

- Historiky (i pravdivé!) o úsilí, obětavosti a učení „základním dovednostem“
- Varování (i strašení) před selháváním některých dětí
- Nevýjasněné tzv. hraniční pásmo
- Absolutizace „úzce“ chápaného pedagog. hlediska
- Málo kritický pohled do vlastních řad....

Reprezentace sociálně znevýh.

- Špatné zkušenosti s jakýmkoliv „sliby“ o zlepšení
- Menší znalost skutečných podmínek práce učitele (podpora, podpora, podpora !!!)
- Menší schopnost vnitřního členění problémů dětí (učení, chování)
- Silné zázemí právního – „lidskoprávního“ chápání problematiky

...dovolte osobní poznámku....

Je nutno si ovšem uvědomit:

- Učitelé mají právo na svůj názor
- Ten není a nemůže být absolutní
(*lékaři, průvodčí Českých drah*)
- Individuálně je třeba mít pro názor pochopení a začlenit jej do systémového pohledu
- Realizace práva na vzdělání
- Naplnění povinnosti se vzdělávat
- Odpovědnost veřejné správy – realizace státní vzdělávací politiky
- Krucinální otázka:
- kdo rozhoduje ?

Další opatření

- Mezioborová opatření – souvztažnost systémů sociální ochrany a vzdělávání !

- Vyjasnění pojmů – diskuse!!!!

Zaměřují se pojmy a jejich obsah- Viz:

- „zrušení praktických škol“
- zrušení RVP-LMP
- inovace RVP
- Individuální vzdělávací program

Další aspekty inkluzivního vzdělávání dětí a žáků se zdravotním postižením

Co se dá dělat? - MŠMT

- Oprostit diskusi od **přílišné ideologizace**
- Chápat **inkluzi jako „prostý“ úkol** zajištění SVP všech dětí a žáků
- Zajistit **srovnatelnou podporu** inkluze - v tzv. běžných školách - ve srovnání se speciálními
- **Realizovat neprodleně** odborné, organizační, systémové, personální, finanční **kroky k realizaci „NAPIV“ a Národního plánu vytváření...**

Jaké to jsou?

- ❑ Jasná vůle resortu – jeho představitelů !!
- ❑ Práce odborných týmů – základ
- ❑ Spolupráce stupňů veřejné správy
- ❑ Výrazná spolupráce s představiteli skupin o něž se jedná

Realizace těchto opatření

- Opustit horizontální pojetí speciálních vzdělávacích potřeb
- V návaznosti na úpravu § 16 provázat legislativní normy
- Cíleně vyhodnocovat stav – „měřit, vážit, počítat“
- V tomto smyslu poznámka:

!!!Metodická podpora inkluzivního vzdělávání !!!

Z dopisu jedné maminky

...já proboha pane docente nechci nic tak hrozného, já chci jenom to, aby náš Kuba chodil do školy u nás, tady na sídlišti, oni mi říkají, ať ho vozím do S. , tj. vedle na vesnici, ale on vyrůstal tady, i do mateřské školy chodil s ostatními děckama... a proč teda já bych ho měla vozit....

Děkuji Vám za pozornost.

jan.michalik@upol.cz

Mgr. Tomáš Hušek
Národní rada osob se zdravotním postižením ČR

VÝUKA K RŮZNOSTI - METODIKA
Výuka k různosti na školách v ČR
Závěrečná konference projektu
„Výuka k různosti jako součást multikulturní výchovy a vzdělávání“, CZ.1.07/1.2.00/08.0110, OP VK

OBSAH PREZENTACE

- Metodika
- Příloha - Soulad s RVP
- Příloha - Dramatická výchova

VÝCHODISKA

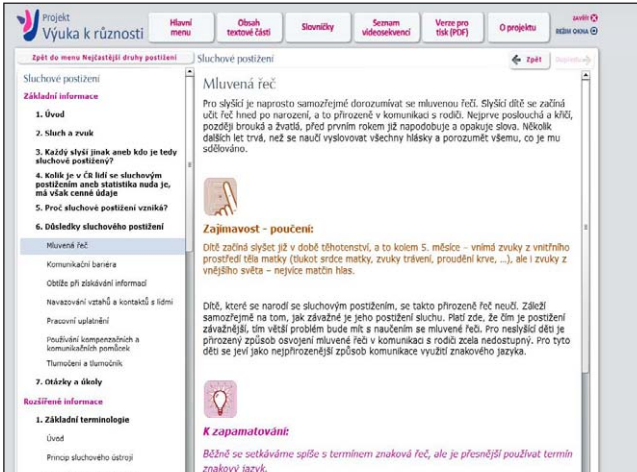
- Co má učitelům poskytnout?
  - přímá podpora pro přípravu a výuku
- Jakou formu zvolit?
  - Výuková opora rozšířená o metodické vstupy
  - Části pro učitele/pro žáky

OBSAH

- Úvod
- Komu jsou materiály určeny
- Členění výukových materiálů
- Části pro učitele a pro žáky
- Způsob použití výukových materiálů
- Matice výukových materiálů

ČÁST PRO ŽÁKY

- Vlastní výuková opora
  - Klíčová slova
  - Zajímavost
  - Poučení
  - Příklad
  - K zapamatování
  - Pracovní listy

Sluchové postižení

Mluvená řeč

Pro slyšení je naprosto samozřejmé dorozumět se mluvenou řečí. Slyší dítě se začíná učit řeč hned po narození, a to přirozeně v komunikaci s rodiči. Nejprve poslouchá a křičí, později brouká a žvotá, před prvním rokem již napodobuje a opakuje slova. Několik dalších let trvá, než se naučí vyslovovat všechny hlásky a porozumět všemu, co je mu sdělováno.

Zajímavost - poučení:

Dítě začíná slyšet již v době těhotenství, a to kolem 5. měsíce – vnímá zvuky z vnitřního prostředí těla matky (tlukot srdce matky, zvuky trávení, proudění krve, ...), ale i zvuky z vnějšího světa – nejvíce matčin hlas.

Dítě, které se narodí se sluchovým postižením, se takto přirozeně řeč naučit. Získá samozřejmě na tom, jak závažné je jeho postižení sluchu. Platí zde, že čím je postižení závažnější, tím větší problém bude mít s naučením se mluvené řeči. Pro neslyšící děti je přirozený způsob sevojení mluvené řeči v komunikaci s rodiči zcela nedostupný. Pro tyto děti se jeví jako nejpřirozenější způsob komunikace využití znakového jazyka.

K zapamatování:

Běhne se setkáváme spíše s termínem znaková řeč, ale je přesnější používat termín znakový jazyk.

ČÁST PRO UČITELE

- Výuková opora pro žáky rozšířena o:
  - Cíl
  - Očekávané výstupy
  - Otázky a úkoly
  - Klíč k řešení
  - Metodický pokyn
  - Vtip
  - Dramatická výchova

Základní informace
Mgr. Kateřina Jeřábková, Ph.D.

Cíl:

- informovat žáky o problematice osob se sluchovým postižením
- získat informace o fungování sluchu jako takovém, jak sluchové postižení vzniká
- vymezit pojem sluchové postižení, kdo je osoba se sluchovým postižením
- získat větší porozumění, empatii a toleranci směrem k osobám se sluchovým postižením

Žák:

- rozpoznává projevy osob se sluchovým postižením
- dokáže se orientovat v problematice sluchového postižení, fungování sluchu a vzniku postižení
- rozlišuje, kdo je osoba se sluchovým postižením
- rozpozná netolerantní chování vůči osobám se sluchovým postižením

1. Úvod

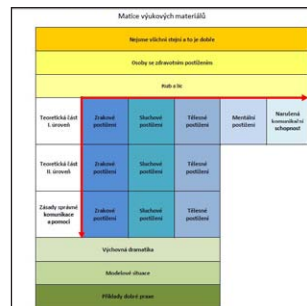
Metodický pokyn:
Na úvod si přečtěte příběh, ve kterém jsou situace, které se neslyšícím pravdu stávají. Žáci mohou úvodní díleček číst ve skupinách a samostatně hledat situace, které je potřeba zmínit, aby byly přijatelné pro osoby se sluchovým postižením. Jako skupinový úkol mohou sestavit svůj příběh, popřípadě příběh zdramatizovat.

Možnost využití dramatické výchovy

Vrána k vráně sedá..., ale kam s bílou vránou?
Když jsem ukončila studium na gymnáziu, nastoupila jsem do zaměstnání mezi slyšící. Díky tomu, že jsem dokázala docela srozumitelně mluvit, se se mnou některé kolegyně začaly přátelsky stýkat i v mimopracovní době. Obvykle mě brávaly do skupiny mladých lidí. Moje kamarádky to do zajista myslely dobře, ale mně v té společnosti někdy dobře nebylo. Přišla jsem na to, že i když mě přijali velmi pěkně, mohu z jejich hovoru něco mít pouze tehdy, obrátí-li se někdo přímo na mne. Jinak jsem nestihala vás odstrkat, ba dokonce někdy ani včas postřehnout, kdo z nich začal mluvit. Ve větší skupině vstevník jsem byla zcela závislá na tom, zda se některá slyšící kamarádka vzdá vlastní záležitosti a bude mi „překřídlat“. Samozřejmě, že jí obvykle velká část společné záležitosti přitom unikla. Přítelkyně mě ujistila, že mi vše potom poví. Jenže já jsem se chtěla účastnit záležitosti. Byl jen divákem, který ničemu a nikomu kolem sebe nerozumí. Je vždy frustrující sáček. Až bych byla „společensky únosná“, snažila jsem se zvolně usmívat. Doma jsem pak obvykle brečela. Vypozorovala jsem, že čím méně je lidí ve skupině, tím větší mám naději, že se budu moci lépe bavit. Začala jsem odmítat pozvání do

ČLENĚNÍ VÝUKOVÝCH MATERIÁLŮ A JAK S NIMI PRACOVAT

- Matice výukových materiálů

Mgr. Petr Koubek
Národní rada osob se zdravotním postižením ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výuka k různosti s ohledem na národní kurikula

Výuka k různosti na školách v ČR
Závěrečná konference projektu

„Výuka k různosti jako součást multikulturní výchovy a vzdělávání“, CZ.1.07/1.2.00/08.0110, OP VK

Prezentace

- kurikulum ZV a Výuka k různosti
- kurikulum GV a Výuka k různosti
- kurikulum SOV a Výuka k různosti
- dramatizace ve Výuce k různosti

Výuka k různosti a kurikulum základního vzdělávání (RVP ZV)

- Výuka k různosti napomáhá učitelům konkretizovat průřezová témata (aktuální a závažná témata života společnosti této doby)
- Výuka k různosti poskytuje interaktivní materiál ilustrující učivo a cíle vzdělávání v jednotlivých vzdělávacích oblastech (zejména Člověk a společnost, Člověk a příroda, Člověk a zdraví a Jazyk a jazyková komunikace)
- Konkrétní výukové situace dokladující možnosti, které poskytuje výuková opora Výuky k různosti – český jazyk, sloh; výchova ke zdraví
- Výzkumníková etuda: průřezová témata a monitoring

Výuka k různosti pro gymnaziální kurikulum (RVP G)

- Výuka k různosti opět poskytuje řadu námětů pro realizaci průřezových témat, zejména OSV a MKV
- Teoretická část je využitelná jako rozšiřující učivo pro naplňování cílů oblastí Člověk a příroda a Člověk a zdraví a části oblasti Člověk a společnost
- V praktické výuce jsme zaznamenali využití ve společenskovědním semináři, využity byly texty, grafy a další pracovní materiál úvodní kapitoly o diverzitě
- Výzkumníková etuda: typ spolupráce a komunikace na gymnáziu

Výuka k různosti pro kurikulum středního odborného vzdělávání

- Koncepte kurikula SOV: Všeobecná složka doplňuje v odborném vzdělávání praktickou a teoretickou přípravu pro výkon povolání v daném sektoru ekonomiky
- Výuka k různosti pomáhá učiteli konkretizovat průřezová témata Občan v demokratické společnosti, Člověk a svět práce a Informační a komunikační technologie
- Výuka k různosti je vhodná k dosahování vzdělávacích cílů vzdělávacích oblastí Společenskovědní, Přírodovědné vzdělávání a Vzdělávání ke zdraví

Děkuji za pozornost

Petr Koubek
odborný pracovník
koncepte kurikula
Národní ústav pro vzdělávání
petr.koubek@nuv.cz

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Fotografie z konference

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

© Centrum vizualizace a interaktivity vzdělávání, s. r. o., Ostrava

Informace o druhé fázi ověřování učební opory „Výuka k různosti“

V měsících červen a září 2012 proběhla druhá fáze ověřování učební opory „Výuka k různosti“, které se zúčastnilo přes sto dalších učitelů z pilotních i nepilotních škol. Tito učitelé byli proškoleni pilotními učiteli v rámci první fáze ověřování. Záměrem bylo zjistit názory dalších odborníků a pedagogických pracovníků na využitelnost výukové opory.

Nových škol, zapojených do druhé fáze ověřování, bylo celkem 21. Mezi těmito 21 nepilotními školami byly jak základní školy, střední školy, gymnázia tak i speciální školy z různých krajů v ČR.

Základní faktografie ověřování učební opory

	1. fáze	2. fáze	Celkem
Ověřovací období	1-3/2012	6-9/2012	
Počet škol, kde proběhlo ověřování	14	31	45
Počet učitelů, realizujících ověřování	36	109	145
Počet žáků, účastnících se ověřování	1450	2327	3777
Počet předmětů, vzdělávacích oblastí, průřez. témat, ve kterých byla využita uč. opora			23
Počet pilotních škol, které k dnešnímu datu zařadily učební oporu „Výuka k různosti“ do ŠVP (3 ZŠ, 1 SOŠ, 1 gymnázium, 2 spec. školy)			7 škol

Projektovému výstupu – učební opoře „Výuka k různosti“ jak v tištěné tak elektronické verzi bylo Národní agenturou ISBN v ČR (Národní knihovna) uděleno ISBN 978-80-260-3057-7.

Výuka k různosti na školách – od metodiky k praxi

Oficiální a celý název projektu, o kterém je tento článek je Výuka k různosti jako součást multikulturní výchovy a vzdělávání. Cílem tohoto projektu je poskytnout cílové skupině účinný nástroj a prostředek k překonávání bariér mezi většinou a menšinou společností. S tím úzce souvisí pozitivní ovlivňování postojů vedoucích k toleranci a eliminaci xenofobie a rasismu. Projekt se věnuje menšinové společnosti v obecné rovině, ale primárně pak největší menšině v České republice, osobám se zdravotním postižením. Cílovou skupinou jsou učitelé základních a středních škol, běžných i speciálních a jejich žáci. Východiskem bylo poskytnout učitelům výukovou oporu, která může být jak zdrojem informací, podkladem pro jejich práci, ze kterého budou čerpat náměty pro svoje přípravy, tak může být bez dalších úprav přímo použita v praxi. Pro to bylo velmi důležité zvolit vhodnou formu. Výsledkem je značná variabilita výukové opory, umožňující použít její jednotlivé části, a to jak v tištěné, tak elektronické podobě. To dává každému učiteli prostor pro výběr a uzpůsobení formy, obsahu a rozsahu zvoleného učiva s ohledem na konkrétní žáky, stupeň a druh vzdělávání a materiálně prostorové podmínky školy. Aby byla výuková opora co nejbližší realitě, byli vybráni pro její tvorbu autoři, kteří jsou sami z řad osob se zdravotním postižením, nebo s osobami se zdravotním postižením mají přímý kontakt. To se odrazilo na reálnosti, autentičnosti a efektivitě vytvořených materiálů.

Jako první část výukové opory je zařazena kapitola pojednávající obecně o většinách a menšinách v české společnosti, a to z hlediska národnostního, náboženského, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení.

Následují části věnované výhradně osobám se zdravotním postižením:

Výuková opora nabízí učitelům jak obecné kapitoly o zdravotním postižení, tak kapitoly věnované jednotlivým druhům zdravotního postižení. Součástí výukové opory jsou teoretické materiály, poskytující především důležité informace o jednotlivých druzích zdravotního postižení, charakteristice, klasifikaci, terminologii, anatomii, příčinách, důsledcích, kompenzačních pomůckách až po specifika

života osob se zdravotním postižením. Velmi důležitou částí jsou pak kapitoly věnované zásadám správné komunikace a pomoci. Ty nabízejí nejen teoretické informace, ale i praktická doporučení. To vše je doplněno multimediálními audiovizuálními prvky. Ty jsou členěny na Příklady dobré praxe a Modelové situace. Příklady dobré praxe seznamují žáky s příklady či reálnými příběhy úspěšného začlenění osob se zdravotním postižením do běžného života. Modelové situace navozují možné situace z běžného života osob se zdravotním postižením a vzájemného vztahu a chování s většinou společností. Tyto ukázky jsou založeny na interaktivitě žáků. Předkládají tedy variantu s chybami v komunikaci, chování, podněcující žáky k zamyšlení a hledání správného řešení a variantu „správnou“, která žákům poskytuje zpětnou vazbu a informaci jak danou situaci správně řešit.

Specifikem a přidanou hodnotou projektu je, že oproti jiným materiálům věnovaným stejné problematice, přináší pohled z obou stran vzájemného vztahu většinové a menšinové společnosti. Neomezuje se na vztah většiny k menšinám, ale věnuje se i vztahu menšin k většinové společnosti.

Výuková opora je doplněna Metodikou, která přináší nejen informace, jak s materiály pracovat, ale poskytuje učitelům další náměty v podobě otázek, úkolů, námětů k zamyšlení žáků. Mnoho témat vybízí k jiným než klasickým způsobům výuky. Proto je zařazena část věnovaná dramatické výchově, která může výuku do značné míry obohatit a propojit předkládaná témata s prožitkem, což vede ke zvýšení efektivity výuky.

Výstupy projektu bylo nutné propojit s výukou na školách bez nutnosti navýšení hodinové dotace. Řešením bylo nalézt způsob, jak začlenit daná témata do stávajících učebních a tematických plánů každé školy. Z tohoto důvodu byla zařazena část věnující se souladu s Rámcovými vzdělávacími programy jednotlivých druhů a stupňů škol, která je vodítkem pro učitele, jak začlenit daná témata do své výuky, případně i přímo do Školního vzdělávacího programu dané školy.

Mgr. Tomáš Hušek

Národní rada osob se zdravotním postižením ČR

Podpora respektu k různosti ve výuce

Projekt Výuka k různosti má za sebou úspěšně realizační fázi. Nyní je možno jej hodnotit. K jeho strukturovanému zhodnocení dojde zejména na závěrečné konferenci projektu, která se bude konat 25. září v Praze. Tento krátký text se s využitím zkušeností z tvorby výukové opory, seminářů, formálních hospitací a rozhovorů s učiteli, jakož i z neformálních setkání s nimi zaměří na využitelnost výukové opory ve výuce základních a středních škol a její dopady.

Nejprve fakta. Tvorbu výukové opory oponovalo a její jednotlivé části připomínkovalo na 30 pedagogických pracovníků 14 pilotních škol po dobu zhruba 12 měsíců (první verze výukové opory byla předána veřejnosti v prosinci 2011). Řada pedagogů se zapojila i do natáčení modelových situací a příkladů dobré praxe. Tak významné zapojení pedagogické odborné veřejnosti do tvorby nástroje, který by měl usnadnit její práci, není v projektech ESF realizovaných v ČR typické. A přitom právě využitelnost a uživatelská vstřícnost výstupů těchto projektů mohou pomoci šíření kvalitních metodik a didaktických pomůcek, a tím celému vzdělávání k lepším výsledkům. Rovněž tato odborná, kritická činnost zlepšit znalosti a přemýšlení učitelů o jejich práci a podle mne jim znatelně zvýší sebevědomí. To se zas hodí ve třídách plných sebevědomé mládeže.

Výuková opora byla následně „pilotně ověřována“ v konkrétním vyučování. Ověřování bylo naplánováno ve dvou vlnách. První vlna skončila hodnotícím seminářem koncem března 2012. Její výstupy byly zpracovány a v květnu byla k dispozici druhá verze. Druhá vlna v současnosti ještě probíhá a nebudeme ji v textu reflektovat. Ještě je třeba dodat, že pro zvýšení dopadu mezi pedagogickými pracovníky měli všichni pilotní učitelé a metodici projektu za povinnost proškolit další učitele a metodicky je vést při využívání výukové opory ve škole.

Celkem se připomínkování a propagace opory účastnilo na 40 pedagogických a dalších odborných pracovníků, v první vlně výuka zasáhla zhruba 1500 žáků ve 23 vyučovacích předmětech či tematických okruzích průřezových témat.¹ Šíření mezi další učitele probíhalo například formou prezentací na různých seminářích pořádaných kraji, ČŠI nebo NIDV. Snaha byla šířit výukovou oporu během různých letních škol a soustředění, které pro učitele pořádají různé

¹ průřezová témata jsou kategorie vzdělávacího obsahu rámcových vzdělávacích programů, školy by je měly vyučovat napříč svým kurikulem, tedy ve více různých situacích a vyučovacích předmětech najednou. Jsou závazná pro všechny školy, školy je zařazují jako výukové bloky, komplexní vyučovací předměty, projekty a podobně. Rámcové vzdělávací programy všeobecného i odborného vzdělávání obsahují 4-6 průřezových témat, např. Mediální výchova, Multikulturní výchova, Člověk a životní prostředí, Výchova demokratického občana nebo Informační a komunikační technologie.

nevládní organizace a veřejná správa. S výukovou oporou se tak formou workshopu či prezentace seznámily další desítky učitelů a desítky elektronických nosičů byly předány (věříme, že v budoucnu spokojeným) uživatelům. Realizátoři projektu mají dnes přehled o aktivních učitelích, kteří se chtějí vzdělávat ve vhodných metodách učení osob se ZP nebo smíšených skupin žáků, i v tom, jak učit o osobách se ZP, jejich potřebách a jejich životě a pomáhat jejich funkční integraci ve společnosti.

Z několika vybraných výroků učitelů je zřejmé, že se jim s výukovou oporou pracovalo dobře a byla prospěšná jak žákům, tak k dosažení cílů výuky:

- *učební opora je jasně a přehledně členěna, má v tištěné i elektronické verzi vysokou profesionální úroveň;*
- *učební oporu hodnotíme jako vynikající materiál, velku vyčerpávající, obsáhle, ale přehledně zpracovaný;*
- *učební oporu v tištěné i elektronické verzi je doporučeno používat všem lidem pracujícím s žáky – umožní dětem rozšíření vědomostí;*
- *učební opora úspěšně pomáhá naplňovat cíle výuky a může pomoci překonávat bariéry a předsudky intaktní společnosti vůči OZP;*
- *vzhledem ke kvalitní zpětné vazbě je dobré využívat učební oporu i mimo dobu ověřování – kvalitní zpětná vazba, používání učební opory je velmi chvályhodnou aktivitou;*
- *videosekvence jsou pro žáky velkým přínosem (také pro žáky s různým druhem postižení – u jiných typů postižení dokázali pěkně vykreslit problematiku běžného života), nejvíce zaujaly videosekvence ze školního prostředí;*
- *příklady dobré praxe – životní příběhy zdravotně postižených osob, kteří svým úsilím a vitalitou dosáhli v životě lepších výsledků, jsou pro žáky se zdravotním postižením velkým přínosem, všichni žáci o nich bouřlivě diskutovali a uznávali, že se tím značně mění jejich postoje a hodnotové orientace vůči OZP;*
- *úroveň modelových situací je velmi dobrá až výborná, jsou názorně zpracované, většinou z nich jednoznačně vyplnou nedostatky, které mají žáci postřehnout a popsat.*

Na výukovou oporu reagovali pozitivně i žáci a studenti, a to bez ohledu na svůj zdravotní stav:

- *nečekaný zájem žáků o danou problematiku, žáci začínají mít jiný pohled na OZP, velký zájem žáků o dané problematice diskutovat, ale i se měnit a být „lepšími“;*
- *žáky práce v hodinách velmi bavila, někteří z nich projeví zájem zhlédnout videosekvence, které se nestíhají v hodině projít, ve svém volném čase;*
- *žáci výborně reagovali, byli komunikativní, dokázali velmi dobře rozebrat modelové situace, popsat chyby a na základě toho zahrát scénky, jak by to mělo být správně, nebáli se klást dotazy;*
- *na některých školách žáci aplikují své poznatky do konkrétní situace ve třídě;*
- *přínos při prezentování modelových situací zdravotně postiženým žákům – žáci reagovali spontánně, v některých situacích si také uvědomili, že i oni musí být tolerantní vůči většinové společnosti a získat určitý nadhled.²*

Učitelé i ředitelé „pilotních škol“ ocenili interaktivitu a variabilitu i zpracování elektronické verze výukové opory. Zjistili jsme, že ji doporučují svým kolegům.

A jakou výuku jsme měli možnost navštívit? Učitelé přistoupili ke zdrojům výukové opory velmi poctivě, oporu znají, pracují s ní kreativně, využívají ji v řadě kontextů – využili v podstatě všechna doporučení, která jsou přílohou výukové opory „Propojenost Výuky k různosti s RVP jednotlivých druhů škol“. Ve vyučovacích hodinách jsme zaznamenali příklady adekvátní komunikace: učitelé žáky znají a volí takový typ komunikace, který je žákům srozumitelný, dost blízko, aby „se chytali“, na druhou stranu na dost odborné úrovni, aby je motivovala. Přístup učitelů lze charakterizovat jako podpůrný a aktivizující. Zvolené výchovné a vzdělávací strategie se často a dobře odvíjely od koncepce výukové opory a metodické příručky: cíle, výstupy (posuny) na straně žáka, obsah a teoretické jádro učiva označené „K zapamatování“, zajímavosti, otázky a úkoly jako nástroje ověření žákovských výstupů. Někteří učitelé účinně využili možnosti kombinovat různé části opory.

² vybráno z monitoringu pilotního ověřování výukové opory, který naleznete zde: Zpravodaj projektu „Výuka k různosti jako součást multikulturní výchovy a vzdělávání“ č. 5 z března 2012, s. 7-8. Dokument je on-line dostupný z: <http://www.nejsmevsichnistejini.cz/node/32>

³ „Odcizené poznání – vyučující nahrazuje poznávací aktivity žáků vlastním výkladem a vlastním hodnocením činnosti (nadměrný objem učitelské komunikace na úkor žákovské činnosti a komunikace),

Utajené poznání – poznávací procesy žáků při jejich vlastní aktivitě jsou odtrženy od rozvíjení znalostí základních pojmů, takže žáci nerozumějí tomu, co dělají, neuvědomují si dost dobře, co se učí, a nemohou rozpoznávat poznávací přínos (přidanou hodnotu) výuky.“ In: Janík, T., Slavík, J., Najvar, P., Hajdušová, L., Hesová, A., Lukavský, J., Minaříková, E., Pišová, M., & Švecová, Z. Kurikulární reforma na gymnáziích: od virtuálních hospitací k videostudiím. Praha: VÚP 2011, s. 111.

Učitelka slohu v Plzni například kombinovala teoretické texty o probíraném slohovém útvaru s videoukázkami, dramatizací, teoretickým textem o zrakovém postižení a vlastní zkušenosti handicapovaných žáků – cílem bylo dobře připravit žáky na samostatnou slohovou práci, úvahu o životě se zrakovým postižením. Učitelka výchovy ke zdraví v Prachaticích zase předvedla úvod do problematiky zdravotního postižení s využitím pracovních aktivit pro žáky, teoretických textů a videonahrávek modelových situací. Na uvedených příkladech oceňujeme nejen využití rozličných metod a médií k aktivizaci žáků, ale také zařazení funkční reflexe vyučovací hodiny, na níž se výrazně podíleli sami žáci.

To není v žádném případě častý jev. Shrňeme-li všechny navštívené vyučovací hodiny, lze konstatovat, že zapojení žáků do procesu výuky a do vlastního učení je velmi skromné: čeští učitelé méně než učitelé v zemích sledovaných Národním ústavem pro vzdělávání využívají vhodné metody reflexe, a to jak jednotlivých aktivit, tak celých výukových situací, hodin a bloků. Analytici učení z Institutu výzkumu školního vzdělávání hovoří v této souvislosti o dvou fenoménech:

- *utajené poznání* – hodina je postavena na vhodné, aktivizující činnosti, ale jádro učiva, podstatná informace či transformace (výchova) žáka proběhne bez jeho vědomí a dostatečné reflexe.
- *odcizené poznání* – poznání zprostředkuje, formuluje jako závěr sám učitel; žáci nejsou připuštěni k hypotéze, hledání informace ani jejímu praktickému ověření (posouzení).³

Jedině „skutečné učení a poznávání“, s dostatečnou reflexí nového poznání a nových zkušeností žáka ale přináší vedle informování žáka také jeho funkční transformaci a rozvíjí kompetence (tedy připravenost informovaně a vhodně jednat).

Takové učení je ale zcela novou kvalitou, novou kulturou, kterou by české školy měly postupně tvořit, pokud chtějí zůstat významnými hráči ve výchově a vzdělávání dětí-žáků v jednadvacátém století. Kvalitou, kterou lze podpořit interaktivními pomůckami, jako je výuková opora Výuky k různosti, ale kterou zejména musí zajistit standardizace a výraznější podpora učitelských kompetencí v celém vzdělávacím systému. Taková podpora a vůbec taková žákům a jejich potřebám vstřícná škola ale nebude zadarmo, a to ať v přeneseném smyslu slova: bude stát *politický kapitál* těch, kdo se do změny filosofie a kultury školy pustí, tak v základním smyslu: *nebude „fiskálně neutrální“*.

Mgr. Petr Koubek

Národní rada osob se zdravotním postižením ČR

Zpětná vazba projektu

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE 1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Kateřinská 32, 121 08 Praha 2

Klinika rehabilitačního lékařství

Albertov 7, 128 00 Praha 2

tel. 22496 8479, tel/fax 22491 7898

e-mail: blanka.oulicka@lf1.cuni.cz

Ing. Tomáš Sokolovský CSc
Jednatel společnosti

**Centrum Vizualizace
A Interaktivity Vzdělávání, s.r.o.**
Bohumínská 61/788
710 00 Ostrava- Slezská Ostrava

Vážený pane inženýre

Upřímný dík a obdiv za skvělou publikaci **Výuka k různosti**.
U nás vyvolala velký zájem. Jde o dokonalý způsob předávání informací.
Léčebné a pedagogické prostředky rehabilitace se na naší klinice tím
obohatily o cenný zdroj a bude využíván všemi odborníky pracoviště.

Se srdečným pozdravem

Prof. MUDr. Jan Pfeiffer DrSc

Koordinátor projektu

Centrum vizualizace a interaktivity vzdělávání, s.r.o.

Bohumínská 788/61, 710 00 Ostrava – Slezská Ostrava
Kontaktní osoba: Ing. Tomáš Sokolovský, CSc., koordinátor projektu
Tel: 596 244 502 (273)
Email: info@free-art.cz; sokolovsky@free-art.cz

Partneři projektu

1) Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků

Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10 - Hostivař
Kontaktní osoba: Mgr. Petr Koubek
Tel: 274 022 111
E-mail: mail@nuv.cz

2) Národní rada osob se zdravotním postižením České republiky

Partyzánská 7, 170 00 Praha 7 – Holešovice
Kontaktní osoba: Bc. Václav Krása
Tel: 266 753 421
E-mail: v.krasa@nrzp.cz

Národní rada osob se zdravotním postižením ČR

3) Unie neslyšících Brno, o. s.

Palackého třída 120, 612 00 Brno – Královo Pole
Kontaktní osoba: Mgr. BcA. Radka Kulichová, Dis.
Tel: 541 245 321
E-mail: unb@cmjn.cz; radka.kulichova@cmjn.cz

4) Tyfloservis, o. p. s.

Krakovská 21, 110 00 Praha 1
Kontaktní osoba: PhDr. Josef Cerha
Tel: 221 462 364
E-mail: centrum@tyfloservis.cz
Mgr. Lucie Skříšiovská
tel: 596 783 227
E-mail: skrisovska@tyfloservis.cz

5) Janáčková akademie múzických umění v Brně

Beethovenova 2, 662 15 Brno
Kontaktní osoba: doc. PhDr. Veronika Broulíková
Tel: 542 591 101
E-mail: broulikova.veronika@volny.cz

6) Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých České republiky

Krakovská 21/1695, 110 00 Praha – Nové město
Kontaktní osoba: Mgr. Václav Polášek – prezident
Tel: 221 462 462
E-mail: prezident@sons.cz
Kontaktní osoba: Martin Hyvnar, Dis
Tel: 221 462 468
E-mail: novyjcjin-odbocka@sons.cz

7) Střední škola F. D. Roosevelta pro tělesně postižené, Brno, Křížíkova 11

Křížíkova 1694/11, 612 00 Brno – Královo Pole
Kontaktní osoba: Ing. Miroslava Zahradníková
Tel: 539 086 671
E-mail: zahradnikova@sstpm.qmail.cz
Kontaktní osoba: Ing. Petr Konvalinka
Tel: 539 086 684
E-mail: konvalinka@sstpm.qmail.cz

STŘEDNÍ ŠKOLA F. D. ROOSEVELTA
PRO TĚLESNĚ POSTIŽENÉ,
BRNO, KŘÍŽÍKOVA 11

8) Mateřská škola a Základní škola pro tělesně postižené, Brno, Kociánka 6

Kociánka 6, 612 00 Brno
Kontaktní osoba: PaedDr. Jana Kučerová
Tel: 541 246 641
E-mail: kucerova@sskocianka.cz

9) Cyrilometodějské gymnázium a mateřská škola v Prostějově

Komenského 1592/17, 796 01 Prostějov
Kontaktní osoba: Mgr. Jaroslav Fidrmuc
Tel: 582 302 541
E-mail: fidrmuc@cmg.cz

10) Střední škola teleinformatiky, Ostrava, příspěvková organizace

Opavská 1119, 708 61 Ostrava - Poruba
Kontaktní osoba: Ing. Miroslava Jezerská
Tel: 596 916 951
E-mail: sekretariat@teleinformatika.eu

11) Základní škola Prachatice, Vodňanská 287

Vodňanská 287, 383 01 Prachatice II
Kontaktní osoba: Mgr. Alena Nachlingerová
Tel: 388 302 021
E-mail: zsvod@nettel.cz

12) Sportovní gymnázium Dany a Emila Zátokových, Ostrava,

příspěvková organizace
Volgogradská 2631/6, 700 30 Ostrava - Zábřeh
Kontaktní osoba: Mgr. Václav Štencel
Tel: 596 752 248
E-mail: vaclav.stencel@sportgym-ostrava.cz

13) Gymnázium Ladislava Jaroše Holešov

Palackého 524/37, 769 01 Holešov
Kontaktní osoba: Mgr. Kateřina Slezáková
Tel: 573 396 098
E-mail: katerina.slezak@seznam.cz

14) Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené, Valašské Meziříčí, Vsetínská 454

Vsetínská 454/53, 757 01 Valašské Meziříčí
Kontaktní osoba: Mgr. Antonín Liebel
Tel: 571 622 503
E-mail: spsk@val-mez.cz

15) Základní škola a Mateřská škola pro zrakově postižené a vady řeči, Plzeň, Lazaretní 25

Lazaretní 1290/25, 312 00 Plzeň 4 - Doubravka
Kontaktní osoba: Ing. Iva Šmrhová
Tel: 377 261 780
E-mail: zrak@volny.cz

16) Střední zdravotnická škola, Beroun, Mládeže 1102

Mládeže 1102, 266 01 Beroun
Kontaktní osoba: Mgr. Drahomíra Boubínová
Tel: 311 611 188
E-mail: szs.be@tiscali.cz
Kontaktní osoba: Mgr. Daniela Wimmerová
Tel: 311 624 194
E-mail: w.daniela@seznam.cz

17) Základní škola a Mateřská škola Tábor, náměstí Mikuláše z Husi 45

nám. Mikuláše z Husi 45, 390 01 Tábor
Kontaktní osoba: Mgr. Dagmar Havlůjová
Tel: 381 253 883
E-mail: zs1reditel@tabor.cz

18) Obchodní akademie a Vyšší odborná škola Valašské Meziříčí

Masarykova 101/18, 757 01 Valašské Meziříčí
Kontaktní osoba: Mgr. Aleš Kubíček
Tel: 571 611 707
E-mail: akubicek@oavm.cz

19) Základní škola Chlumeck nad Cidlinou

Kozelkova 123/IV., 503 51 Chlumeck nad Cidlinou
Kontaktní osoba: Mgr. Jana Bernartová
Tel: 495 484 570
E-mail: bernartova@zschlumecnc.cz

Toto číslo Zpravodaje projektu „Výuka k různosti jako součást multikulturní výchovy a vzdělávání“, reg. číslo projektu: CZ.1.07/1.2.00/08.0110, OP VK, obsahově připravili (dle abecedního pořadí):

Löffelmann Pavel, Molatová Tereza, Sokolovský Tomáš.

Grafické zpracování:

Šenk Lukáš, Šenková Svatava.

Technická spolupráce:

Brinzíková Martina, Dulaiová Lenka

www.nejsmevsichnistejny.cz

© Centrum vizualizace a interaktivity vzdělávání, s. r. o., Ostrava – koordinátor (příjemce dotace) projektu „Výuka k různosti“